

Ірина ТКАЧУК

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Іван ПЛЕЦЬ

викладач кафедри фінансів,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Проведено ретроспективний аналіз внутрішнього державного боргу України, виявлено умови виникнення, здійснено оцінку ефективності використання. Розкрито особливості фінансово-аналітичних показників його оцінки, обґрунтовано їх застосування відповідно до етапів, принципів управління заборгованістю.

Ключові слова: внутрішній державний борг, управління внутрішнім державним боргом, критичний рівень внутрішнього державного боргу, фінансово-аналітичні показники внутрішнього боргу.

Управління внутрішньою складовою державного боргу країни потребує не тільки розуміння її теоретико-змістової сутності, а й оцінки величини окремих її структурних елементів. Аналіз сучасних підходів до оцінки величини внутрішнього державного боргу показує, що, по-перше, при розгляді державних запозичень науковці і практики більше уваги звертають на зовнішню складову як таку, що має найбільший вплив щодо фінансової незалежності, платоспроможності, вияву боргових ризиків, і, по-друге, більшість показників розраховуються на основі вивчення взаємозв'язку джерел фінансування бюджетного дефіциту, зокрема, за рахунок внутрішніх позик, з іншими макроекономічними показниками країни, у тому числі ВВП, доходами бюджету, оскільки саме необхідність фінансування дефіциту державного бюджету є основною причиною виникнення державного боргу, і мають статичний характер. Тому структуру внутрішнього державного боргу недостатньо оцінювати стосовно певних макроекономічних показників, найголовніше – це його оцінка з позицій ефективності використання та позитивного впливу на розвиток економіки держави: запозичення повинні залучатися на основі принципів кредитування і виконувати роль інвестицій, які за рахунок віддачі формують ресурсне забезпечення обслуговування і погашення боргу.

Теоретичні основи державного боргу та управління ним були предметом дослідження науковців різних часів та країн. Важливе місце у вивченні цієї проблеми посідають праці вітчизняних та зарубіжних учених: Р. Барро, У. Беверіджа, Дж. Б'юкенена, О. Д. Василика, Т. П. Вахненко, М. І. Виклюк, А. С. Гальчинського, М. І. Карліна, Дж. Кейнса, Г. В. Кучер, А. Лаффера, А. Лернера, І. О. Луніної, Р. Мандела, Р. Масгрейва, К. Рейнхарта, Д. Рікардо, К. Рогоффа, А. Сміта, І. Г. Ткачук, В. Б. Тропіної, В. М. Федосова, В. М. Федоренка, М. Фрідмана, С. І. Юрія та інших.

Однак у вітчизняній науці питання щодо системи статистичного аналізу структури внутрішнього державного боргу в Україні залишається недостатньо дослідженим. Важливість окресленої проблематики та

необхідність її вирішення складає вагомі аргументи на користь актуальності теми нашого дослідження.

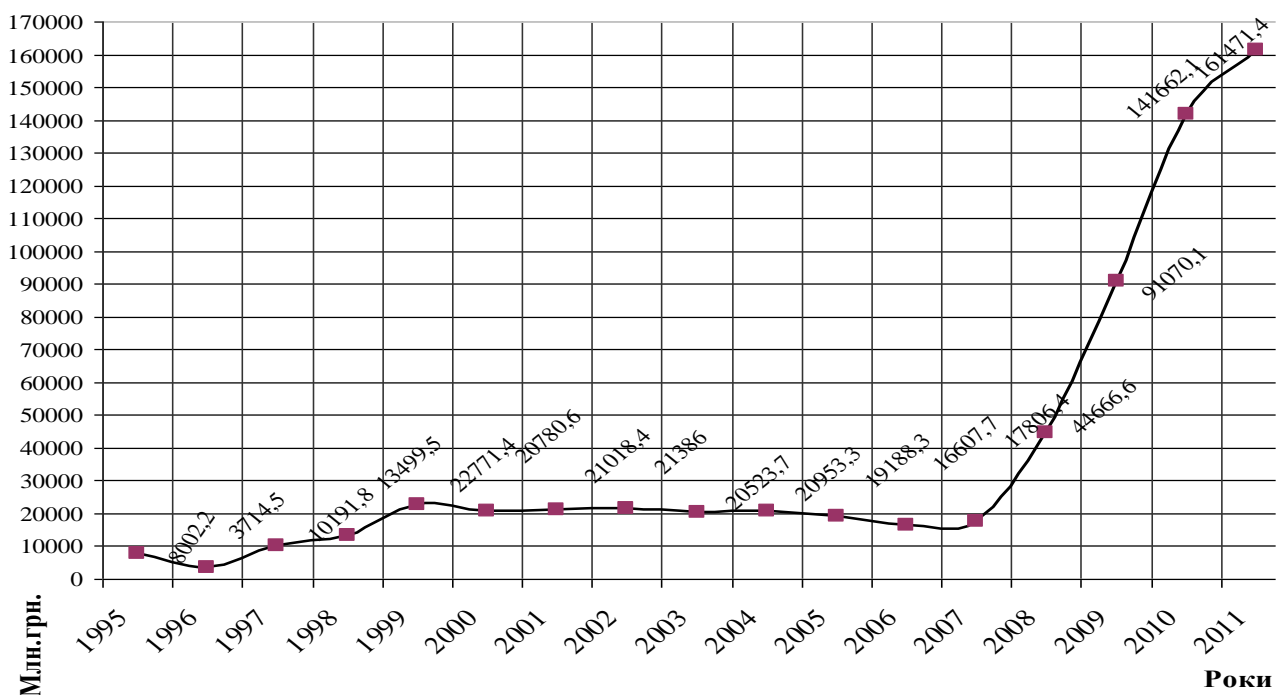
Метою статті є вдосконалення сучасної практики статистики внутрішнього державного боргу України на основі розробленої моделі взаємозв'язку принципів управління внутрішнім боргом та підходами до його розрахунку залежно від етапу управління, що дасть змогу обґрунтувати систему фінансово-аналітичних показників внутрішнього державного боргу та визначити кількісні та якісні межі управлінських рішень щодо боргових відносин.

Для досягнення поставленої мети необхідно провести ретроспективний аналіз внутрішнього державного боргу України, виявити умови його виникнення, оцінити ефективність його управління, регулювання та розкрити особливості фінансово-аналітичних показників внутрішнього державного боргу, обґрунтувати їх застосування відповідно до етапів, принципів управління заборгованістю.

Виникнення державного боргу фактично з моменту набуття Україною статусу незалежної держави є об'єктивним, але складним явищем з багаторівневою структурою та наявністю факторів впливу щодо його формування, структури та розміру. Дослідження розвитку внутрішнього державного боргу в Україні в історичній ретроспективі свідчить про значний ступінь хаотичності, переважний вплив потреб оперативного фінансування, ресурсну невідповідність потребам фінансування бюджетного дефіциту, що значно кількісно та якісно вплинуло на його структуру та величину, зокрема, внутрішньої складової (рис. 1).

Як бачимо з рисунка 1, загальна динаміка величини внутрішнього державного боргу України в 1995–2011 рр. демонструє певну сталість до 2007 р., що загалом є поширеним явищем і притаманне багатьом країнам. Проте в процесі дослідження виявлено, що найбільш стрімке зростання величини внутрішнього державного боргу спостерігається в 1999 р. – з 13,5 млрд. грн до 22,8 млрд. грн. Пізніше можна спостерігати зниження до 16,6 млрд. грн у 2006 р. та знову значне зростання у 2008 р. до 44,07 млрд. грн. Протягом 2008–2010 рр. цей

показник збільшувався практично вдвічі: до 91,1 млрд. грн у 2009 р. та до 141,7 млрд. грн у 2010 р. У 2011 р. величина внутрішнього державного боргу досягла 161,5

Рис. 1. Динаміка внутрішнього державного боргу України у 1995–2011 рр., млн. грн. *

*Складено авторами за даними Міністерства фінансів України

Таким чином, аналіз динаміки показника внутрішнього державного боргу дав змогу виділити шість основних етапів у його розвитку: перший етап (1991-1994 рр.) – єдиним джерелом фінансування внутрішніх запозичень уряду є кредити НБУ; другий етап (1995-1996 рр.) – поява облігацій внутрішньої державної позики та стрімкий розвиток ринку ОВДП; третій етап (1997 р. – перша половина 1998 р.) – дестабілізуючий вплив структури внутрішнього боргу на грошово-кредитну систему; четвертий етап (друга половина 1998-2000 р.) – масштабна реструктуризація боргу, інституційно-організаційне реформування боргових відносин унаслідок краху піраміди державних позик; п'ятий етап (2001-2007 рр.) – політика, орієнтована на оптимізацію структури державного боргу за рахунок збільшення внутрішньої складової, оптимізації її структури, появи нових інструментів (КДО, СДО, ДДО, казначейські зобов'язання, ПДВ-ОВДП); шостий етап (2008-2011р.) – вимушена політика розширення внутрішніх запозичень унаслідок відтоку іноземних інвестицій як результат глобальної фінансово-економічної нестабільності, зростання

потреби держави на відновлення фінансово-економічної, соціальної стійкості. 2012 р. можна вважати початком сьомого етапу, особливістю якого є якісне оновлення портфеля державних цінних паперів, перш за все, за рахунок упровадження нових інструментів, зокрема, для населення, яке протягом усього періоду залишається пасивним учасником ринку державного боргу [1, с. 276-277; 2, с. 8].

Зазначимо, що під час розгляду цієї проблематики, більшість науковців [3; 4, с. 52-59] обстоюють позицію, що статичний аналіз формування державного боргу та оцінка його впливу на економіку України повинні здійснюватись на основі аналізу взаємозв'язку джерел фінансування дефіциту бюджету з іншими макроекономічними показниками країни, оскільки саме необхідність фінансування дефіциту державного бюджету є основною причиною виникнення державного боргу. Так найпоширенішим показником є відношення державного боргу (сукупного, внутрішнього, зовнішнього) до ВВП, значення якого для України у 2003–2011 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Відношення державного боргу до ВВП України в 2003–2011рр.,%*

Рік	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Відношення державного боргу до ВВП	24,74	19,61	14,31	12,15	10,00	13,76	13,08	15,28	27,0
Відношення внутрішнього державного боргу до ВВП	7,67	6,09	4,35	3,05	2,5	4,71	9,2	14,17	12,21
Відношення зовнішнього державного боргу до ВВП	17,07	13,52	9,96	9,1	7,5	9,05	3,88	1,11	14,79

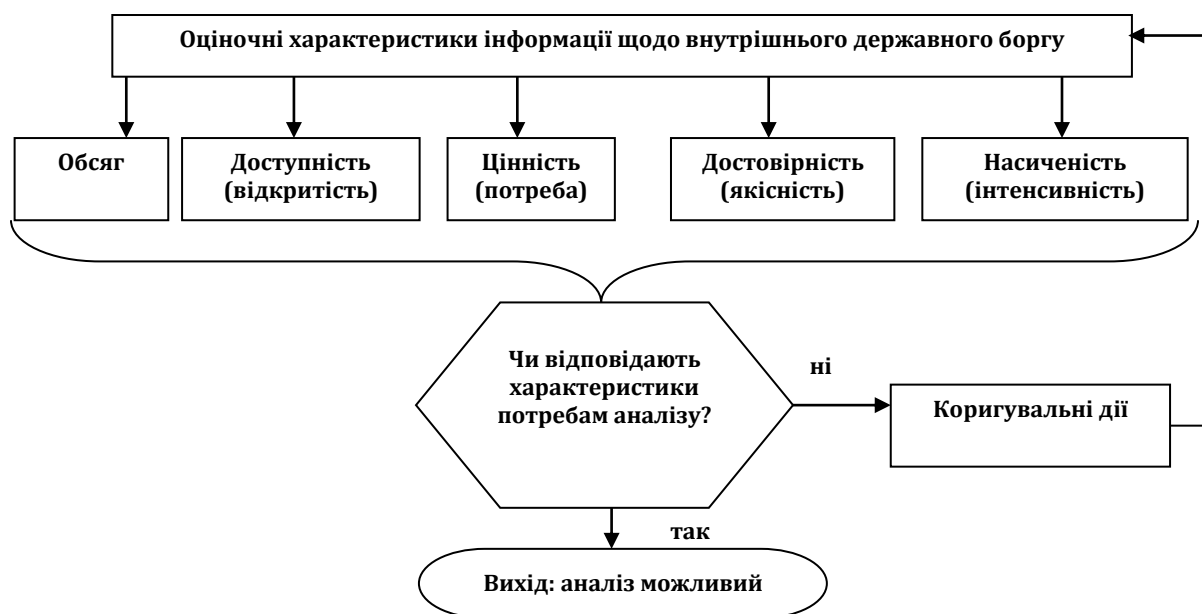
*Розраховано авторами на основі даних [5].

Однак державний борг недостатньо оцінювати відносно певних макроекономічних показників. Доцільно давати йому оцінку з позицій його ефективності та позитивного впливу на розвиток економіки держави. Враховуючи зазначене, запозичення повинні розглядатися як інвестиції. Однак внутрішні запозичення у вигляді облігацій внутрішньої державної позики не мають цільового інвестиційного призначення. Тому з огляду на проблему управління найнебезпечнішим є те, що внутрішні та більшість зовнішніх запозичень призводять до непродуктивних витрат державного бюджету на їх погашення і обслуговування.

Зазначимо, що потреба в прийнятті ефективних рішень як щодо величини державного боргу загалом, так і внутрішньої його складової, зумовлює використання в процесі аналізу не тільки емпіричного підходу, а й математичних методів, що забезпечить обґрунтованість наслідків прийнятих управлінських

рішень за умов впливу сукупності чинників. Тому вирішення питання об'єктивної, комплексної оцінки величини внутрішнього державного боргу, побудова оптимальної програми управління ним у контексті розробки загальнодержавної боргової доктрини неможливе без застосування науково обґрунтованих та практично апробованих показників і методів математичного моделювання. Водночас застосування кількох методів оцінки і моделювання дає змогу визначити оптимальний варіант залежностей, які закладаються в алгоритмі, а також відповідають визначеним критеріям ефективності та ризику.

Варто зазначити, що інформаційне забезпечення в процесі аналізу та розробки управлінських рішень стосовно внутрішнього державного боргу має базуватися на відповідних оціночних характеристиках інформації, які є взаємопов'язаними і взаємозумовленими (рис. 2).

Рис. 2. Схема оцінки характеристик інформації стосовно внутрішнього державного боргу в процесі аналізу та розробки управлінських рішень*

*Власна розробка

Здійснюючи аналіз структури внутрішнього державного боргу, ми розглянули поетапний процес його формування на основі моделі взаємозв'язку принципів управління внутрішнім боргом та підходів до його розрахунку (табл. 2).

Однак якісний аналіз внутрішнього державного боргу потребує доповнення кількісними показниками його властивостей, розміру та поведінки.

У спеціальній літературі з цього питання, як правило, більшу увагу звертають на загальний та зовнішній державний борг. Заслуговує позитивної оцінки класифікація показників щодо законодавчого регулювання державного (місцевого) боргу, запропонована А. М. Русяйкіною [6]. Однак вона більшою мірою відповідає потребам аналізу зовнішньої складової державного боргу. Водночас деякі з показників можуть бути модифіковані для потреб аналізу його внутрішньої складової. Тому, проведене дослідження дало змогу визначити основні кількісні показники внутрішнього державного боргу, де їхні характеристики наведено в таблиці 3.

Як видно з таблиці 3, важливим є врахування обмежень щодо граничного розміру державного боргу, граничного обсягу надання гарантій відповідно до вимог ст. 18 Бюджетного кодексу України, які встановлюються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період. За чинною редакцією Бюджетного кодексу України, загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60% річного номінального ВВП України [7]. Така практика обмежень спрямована на мінімізацію ризику неповернення суб'єктами країни запозичених ресурсів (криза неплатежів), оскільки платоспроможність за внутрішніми позиками забезпечується, як правило, за рахунок внутрішніх джерел. Важливо при цьому зазначити, що державний внутрішній борг гарантується всім майном, яке перебуває у загальнодержавній власності. Уряд не несе відповідальності за борговими зобов'язаннями, якщо вони не були ним гарантовані.

Таблиця 2. Модель взаємозв'язку принципів управління внутрішнім боргом та підходів до його розрахунку залежно від етапу управління

Етапи управління внутрішнім державним боргом	Принципи
<p>Визначення й розрахунок потреби в додаткових коштах, дохідності й можливих шляхів повернення позики:</p> <p>а) визначення терміну обігу державних облігацій; форми та варіантів їх розміщення, етапів подання заявок на купівлю облігацій;</p> <p>б) розрахунок граничного рівня дохідності ОВДП;</p> <p>в) визначення методики розрахунку цінових умов розміщення облігацій залежно від рівня їхньої дохідності;</p> <p>г) визначення умов надання гарантій за борговими зобов'язаннями та їх забезпечення;</p> <p>д) оприлюднення інформації про потребу країни в позикових коштах у контексті ухваленої стратегії розвитку, про мету і напрями використання державного кредитування, результати розміщення облігацій, методику розрахунку величини внутрішнього державного боргу (ВДБ)</p>	<p><i>Принципи утворення (формування) запозичення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – законності, – доцільності, – справедливості, – пріоритетності напрямів використання позичених ресурсів, – об'єктивності у визначенні величини, – єдності фінансової політики і грошової системи, – демократизму (гласність та інформованість)
<p>Процес залучення коштів: емісія цінних паперів, укладення угод про позику, гарантійних угод:</p> <p>а) розміщення ОВДП згідно з умовами та порядком випуску;</p> <p>б) визначення часу здійснення та обсягів випуску державних облігацій</p>	<p><i>Принципи реалізації бюджетних запозичень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – законності, – доцільності, – відповідальності за випуск та прийняття боргових зобов'язань урядом
Акумуляція коштів на державних рахунках	<ul style="list-style-type: none"> – спрямованість, – повнота
Етап фінансування (цільового використання коштів)	<ul style="list-style-type: none"> – ефективне використання позик, – безумовне (своєчасне та повне) виконання зобов'язань
Етап погашення позики: забезпечення своєчасного погашення облігацій та сплати доходу від їх використання	<ul style="list-style-type: none"> – погашення, – обслуговування
Розрахунок величини боргу, шляхи реструктуризації або покриття	<ul style="list-style-type: none"> – професіоналізм, – контрольованість, – дипломатичність, – адекватність

Таблиця 3. Фінансово-аналітичні показники внутрішнього державного боргу

№ п/п	Показник	Суть	Алгоритм розрахунку	Граничні значення
1.	Відношення внутрішнього державного боргу до ВВП	Частка внутрішнього державного боргу в ВВП	Співвідношення величини внутрішньої заборгованості до ВВП	Методика аналізу економічної безпеки України – не більше 30 % ВВП
2.	Рівень внутрішньої заборгованості в загальній величині державного боргу	Частина внутрішньої заборгованості в загальній величині державного боргу країни	Співвідношення величини внутрішньої заборгованості до загальної величини державного боргу	Методика аналізу економічної безпеки України – не більше 55 %. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2011-2013 рр. : 2011 р. – 46%, 2012 р. – 46%, 2013 р. – 48%
3.	Відношення внутрішнього державного боргу до доходів бюджету	Величина внутрішньої заборгованості держави, що припадає на 1 грн доходів державного бюджету	Співвідношення величини внутрішньої заборгованості до величини доходів державного бюджету	Якщо за вимогами Світового Банку середній рівень сукупної заборгованості держави не повинен перевищувати 200% доходів державного бюджету, то ВДБ не повинен перевищувати 110% доходів державного бюджету
4.	Рівень витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу до ВВП	Частка ВВП, що спрямована на погашення ВДБ	Співвідношення поточних витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу до ВВП	
5.	Рівень витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу до доходів державного бюджету	Величина доходів держбюджету, спрямована на покриття 1 грн ВДБ або частка доходів державного бюджету, призначена на погашення внутрішньої державної заборгованості	Співвідношення поточних витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу до доходів державного бюджету	Методика аналізу економічної безпеки України – не більше 25 %
6.	Середньозважений строк до погашення державного боргу	Відображає оптимальне співвідношення ризику рефінансування до вартості обслуговування боргу	Середньозважений строк погашення – це міра приведеної вартості державного боргу, за допомогою якої вимірюється середня тривалість періоду, протягом якого всі борги повинні бути погашені. $D_p = \frac{\sum_{m=1}^M D_m * FI_m}{\sum_{m=1}^M FI}$ D_p – середньозважений строк до погашення портфеля позик	Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2011-2013 роки: 2011 р. – не менше 4 років, 2012 р. – не менше 4 років, 2013 р. – не менше 5 років

№ п/п	Показник	Суть	Алгоритм розрахунку	Граничні значення
			<p>держави; FI_m - поточна вартість m позики; DFI_m - середньозважений строк до погашення m позики;</p> $D_m = \frac{\sum_{i=1}^t CF_i \cdot i / (1+r)^i}{\sum_{i=1}^t CF_i / (1+r)^i}$ <p>D_m - середньозважений строк до погашення m позики; CF_i - виплати з обслуговування державного боргу в i період; i - кількість інтервалів виплати заборгованості; r - внутрішня ставка дохідності за даною заборгованістю</p>	
7.	Частка державного боргу з фіксованою дохідністю		Співвідношення заборгованості з фіксованою дохідністю до загальної заборгованості держави	Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2011-2013 рр.: 2011 р. - не менше 69%, 2012 р. - не менше 73%, 2013 р. - не менше 80%
8.	Співвідношення боргу з фіксованою і плаваючою дохідністю		Співвідношення заборгованості з фіксованою дохідністю до заборгованості з плаваючою дохідністю	З граничного значення показника частки боргу з фіксованою дохідністю: 2011 р. - не менше 2,2, 2012 р. - не менше 2,7, 2013 р. - не менше 4,0
9.	Внутрішній державний борг на душу населення	Рівень внутрішнього державного боргу на одну особу населення країни, грошові одиниці	Співвідношення величини внутрішньої заборгованості до кількості населення	Зменшення
10.	Внутрішній державний борг на одиницю працездатного населення	Рівень внутрішнього державного боргу на одну особу працездатного населення країни, грошові одиниці	Співвідношення величини внутрішньої заборгованості до кількості працездатного населення	Зменшення

*Власна розробка.

Також важливим питанням є визначення граничних значень цих показників. У спеціальній літературі вони розглядаються у контексті сукупної величини державного боргу і не розглядаються щодо зовнішньої та внутрішньої складових. Рівень 60% до ВВП, який зафіксовано в Бюджетному кодексі України, обрано відповідно до досвіду й практики країн ЄС, для яких обмеження встановлені вимогами Маастрихтської угоди. Однак якщо звернутися до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [8], то відповідно

встановлено: сукупна заборгованість держави повинна бути не більше 55% ВВП, зовнішня - не більше 25% ВВП, а значить, внутрішня - 30% ВВП. Також визначено, що відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету не повинно перевищувати 25%.

Найбільш універсальними показниками, на нашу думку, є не ті, які характеризують загальну величину боргу та її співвідношення з основними макроекономічними показниками, а ті, які

відображають спроможність держави своєчасно та в повному обсязі виконувати зобов'язання щодо обслуговування державного боргу (боргова платоспроможність), демонструють здатність без приросту заборгованості, за рахунок своєчасної реструктуризації у разі потреби підтримувати стійке економічне зростання національної економіки (боргова стійкість). Так світовий досвід доводить, що за останні тридцять років країни оголошували дефолт у 35% випадків, коли відношення державного боргу до ВВП було менше 40 % та в 55% випадків, коли рівень державного боргу не перевищував 60 % ВВП [9-10].

Саме тому оцінка потенційної боргоспроможності, рівень якої визначається наявністю ресурсів для виконання поточних зобов'язань, їх динамікою, здатністю кредиторів купувати боргові зобов'язання, є основою визначення внутрішнього державного боргу як стратегічного важеля соціально-економічного розвитку країни.

Отже, враховуючи, що обмеження державної заборгованості є суттєвим елементом регулювання державного боргу, слід визначити основні межі управління внутрішнім державним боргом. Пропонуємо зарахувати до них інституційні межі (конституційне та законодавче закріплення цілей управління державним боргом, контроль); бюджетні обмеження (рівень податкової квоти, необхідної для обслуговування процентних платежів); обмеження державних запозичень на ринку капіталу («ємність» ринку капіталу, яка враховує рівень його капіталізації, портфельна структура ринку капіталу, потенціал боргового інвестування, інвестиційна привабливість державних боргових зобов'язань); політико-психологічні межі (форма державного управління, політична стабільність, довіра до держави, фінансова обізнаність юридичних і фізичних осіб – потенційних інвесторів). І хоча значна частина цих обмежень має якісну характеристику, усі вони повинні бути враховані при встановленні гранично допустимих значень аналітичних показників внутрішнього державного

боргу країни.

Двоаспектність ролі внутрішнього державного боргу (з одного боку, це важіль впливу на економічні процеси в країні, а з другого – об'єкт управління: держава сама визначає співвідношення між різними видами боргової діяльності, їх структуру, механізми побудови) визначає, що інформаційне забезпечення аналізу та розробки управлінських рішень щодо боргових відносин має базуватися на оціночних характеристиках: обсяг, доступність (відкритість), цінність (потреба), достовірність (якість), насиченість (інтенсивність). Враховуючи, що ці характеристики не є статичними і залежать від завдань управління, у дослідженні ми пропонуємо модель взаємозв'язку принципів управління внутрішнім боргом та підходами до його розрахунку залежно від етапу управління (визначення потреби в додаткових коштах, дохідності, спроможності їх повернення; процес залучення коштів; їх акумуляція на рахунках держави; цільове використання коштів, погашення позики; розрахунок величини боргу, реструктуризація), що дало змогу встановити базові фінансово-аналітичні показники внутрішнього боргу та обґрунтувати їх економічний зміст з метою підвищення рівня прогнозованості, контрольованості, пошуку резервів оптимізації боргового портфеля, мінімізації витрат на його утримання в контексті підвищення ефективності управлінських рішень.

Зокрема визначено, що найбільш універсальними показниками є не ті, які характеризують загальну величину боргу та її співвідношення з основними макроекономічними показниками, а ті, які відображають здатність держави своєчасно та в повному обсязі виконувати зобов'язання щодо обслуговування державного боргу (боргова платоспроможність), підтверджують здатність без приросту заборгованості, за рахунок своєчасної реструктуризації у разі потреби, підтримувати стійке економічне зростання національної економіки (боргова стійкість).

Список літератури

1. Плец, І. І. Структуризація та аналіз спектра фінансово-аналітичної інформації щодо внутрішнього державного боргу [Текст] / І. І. Плец, І. В. Перезовова, С. В. Рудейчук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22. 5. – С. 274-282
2. Плец, І. І. Управління внутрішнім державним боргом в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. ек. наук : 08. 00. 08 / Плец Іван Іванович; Європейський університет. – К., 2012. – 20 с.
3. Баровська, А. В. Оптимізація структури керівних документів державної політики (на прикладі інформаційної сфери) [Текст] : аналіт. доп. / А. В. Баровська – К. : НІСД, 2011. – 88 с.
4. Царук, О. В. Статистичний аналіз державного боргу України та оцінка його впливу на економіку [Текст] / О. В. Царук // Банківська справа. – 2007. – № 6. – С. 52-59.
5. Матеріали Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Русайкіна, А. М. Управление государственным долгом [Текст] / А. М. Русайкіна. – Пенза, 2001. – 108 с.
7. Бюджетний кодекс України [Текст] : від 08.07.2010 р. №2456-VI // Голос України. – 2010. – №143.
8. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Електрон. ресурс] : наказ Міністерства економіки України «» від 2 березня 2007 р. № 60. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/>.
9. Вахненко, Т. П. Державний борг України та його економічні наслідки [Текст] / Т. П. Вахненко // НАН України; Інститут економічного прогнозування. – К. : Альтерпрес, 2000. – 152 с.
10. Вахненко, Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансово-економічних відносин [Текст] / Т. П. Вахненко: Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К. : Фенікс, 2006. – 536 с.

РЕЗЮМЕ

Ткачук Ирина, Плец Иван

Теоретико-методический подход к оценке эффективности использования государственного внутреннего долга в Украине

Проведен ретроспективний аналіз внутрішнього державного боргу України, досліджено умови його виникнення, здійснено оцінку ефективності його використання. Розкрито особливості фінансово-аналітичних показників його оцінки, обґрунтовано їх призначення в соотвєтстві з етапами, принципами управління задолженностью.

RESUME

Tkachuk Iryna, Plets' Ivan

Theoretical and methodological approach for the estimation of effective use of internal public debt in Ukraine

A retrospective analysis of the internal public debt of Ukraine is conducted. The conditions of internal public debt arising are revealed. Its effective use is estimated. The features of financial and analytical indicators of the internal public debt estimation are revealed. Their use according to the steps and the principles of the debt management is grounded.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2013 р.